



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
เขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่

Guidelines for Developing New Generation of Farmers under the Responsibility
of the Office of Agricultural Extension and Development, Division 6
in Chiang Mai Province

พชรวัลย์ เอี่ยมอากรณ์ (PacharawalaiIamaporn)¹

บำเพ็ญ เขียวหวาน(BumpenKeowan)²เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ(BenchamasYooprasert)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และ การทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่(2)การเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ (3) ระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับความพึงพอใจ ความรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer (4)ความคิดเห็นของเกษตรกรรุ่นใหม่ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer (5) ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ทำการศึกษาเกษตรกร รุ่นใหม่ที่เข้ารับการอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer โครงการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ยุวเกษตรกรสู่ความเป็นผู้นำด้านการเกษตร ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2557 ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการ เกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเจาะจง จังหวัดละ 25 ราย รวม 200 ราย โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยหาค่า t-test ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 31-35 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า (ปวช.) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร มีประสบการณ์ในอาชีพการเกษตร 5-8 ปี การเรียนรู้ ด้านการเกษตรจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ พบว่า มีการเรียนรู้จากการศึกษาดูงานมากที่สุด ทั้งนี้ หลังจากการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายโดยมีการติดต่อกันทาง Line มากที่สุด เกิดความภูมิใจ ในอาชีพเกษตรกรเกิดเพื่อนร่วมอุดมการณ์และมีเจตคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ แนวทางเพื่อพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ คือ (1) ด้านหลักสูตรการอบรม ควรมีการปรับกระบวนการทบทวนทศวรรษสร้างแรงจูงใจ เพิ่มความรู้เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ต (2) ด้านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ควรกระตุ้นให้เกษตรกรมีการเสนอความคิดเห็น (3) การเชื่อมโยง เครือข่ายผ่านทาง Social media การจัดตลาดนัดจำหน่ายสินค้า (4) ด้านอื่นๆ เช่น การสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ ปัจจัยด้านการเกษตร

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 เชียงใหม่

1 นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา/แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร คณะ/สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pachara_y23@hotmail.com

2 รองศาสตราจารย์ ภาควิชา/แขนงส่งเสริมการเกษตร คณะ/สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

3 รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชา/แขนงส่งเสริมการเกษตร คณะ/สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this study were (1) to study fundamental economic and social state of new generation of farmers and the state of their farming doing under the responsibility of the Office of Agricultural Extension and Development, Division 6, in Chiang Mai Province; (2) to study the state of their agricultural learning; (3) to study the level of their opinions on satisfaction, knowledge, and utilization of the knowledge transferred from training courses adhering to Young Smart Farmer curriculum; (4) to study their opinions on the changes caused by the training courses. And (5) to study their problems, suggestions, and guidelines for developing new generation of farmers. The population in this study was new generation of farmers who participated in the training courses adhering to Young Smart Farmer curriculum in the project on strengthening young farmers to be an agricultural leader of the Department of Agricultural Extension under the responsibility of the Office of Agricultural Extension and Development, Division 6, in Chiang Mai Province in 2014. 200 samples were selected by using specific random sampling methodology, 25 samples per each province. The data were collected by using questionnaires. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum value, maximum value, and t-test. The findings of this study were as follows: More than a half of new generation of farmers were male, aged between 31-35 years. They were educated at upper secondary level or equal to the level (lower vocational level). The occupation of most of them was a farmer. The period of their experience in doing farming was 5-8 years. To study their agricultural learning from various knowledge sources, it was found that they learned from field studies most. After being trained in the curriculum, it was found that there were changes in linking their network. They communicated each other through "LINE" most. They felt more proud of their occupation, had more friends to share their ideology, had good attitude towards agricultural extension officials. The guidelines for developing new generation of farmers could be summarized as follow: (1) in the aspect of the curriculum, the process of development should have been adapted to motivate them and the knowledge of internet usage should have been increased; (2) in the aspect of setting stages for exchanging their knowledge and learning, they should have been pushed to present their ideas; and (3) in the aspect of network linking through social media, there should have been week-en/open markets for distributing their produce/products; and (4) in other aspects, for example they should have been supplied with budgets, material/equipment, and other factors of agricultural production.

Keywords: Guideline for developing new generation of farmer, Office of Agricultural Extension and Development, Division 6, Chiang Mai Province



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตภาคเกษตรรายใหญ่และได้ชื่อว่าเป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรที่สำคัญ มีมูลค่าการส่งออกถึงปีละ 1.16 ล้านล้านบาท จำนวนครัวเรือนภาคเกษตร 5.8 ล้านครัวเรือน ประชากร 22.7 ล้านคน หรือคิดเป็นจำนวนร้อยละ 35 ของประชากรทั้งประเทศ อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี 2541 ถึงปี 2551 ประชากรภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 1.87 หรือประมาณ 400,000 คน ต่อปี (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2554, น. 163) ปัจจุบันพบว่า ประชากรที่ทำอาชีพด้านการเกษตรมีอายุเฉลี่ยมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเยาวชนรุ่นหลัง หรือลูกหลานไม่ได้สานต่องานทางด้านการเกษตร ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น เกิดจากตัวของเยาวชนเองที่มองว่าการทำอาชีพเกษตรกรรมนั้นเป็นอาชีพที่เหนื่อย ลำบาก ได้เงินน้อย ไม่มีเกียรติในสังคม หรือแม้แต่ทัศนคติของเกษตรกรผู้เป็นพ่อแม่ที่ไม่อยากให้ลูกต้องมาลำบากในการทำการเกษตร เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุทำให้ ประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมลดลง และส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ

กรมส่งเสริมการเกษตร(2556, น. 9) กล่าวว่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายในการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer คือ เกษตรกรที่มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม และมีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกรโดยแบ่ง Smart Farmer ต้นแบบ ออกเป็นสาขาหลัก 10 สาขา ได้แก่ ข้าว ไข่ไก่ ปลา เลี้ยงหมู กล้วย ฝรั่ง ทุเรียน กล้วยไม้ กล้วยไข่ และผลไม้เมืองร้อน

จากนโยบายดังกล่าวข้างต้น เนื่องจาก Young Smart Farmer เป็น 1 ใน 10 ประเภท ของ Smart Farmer ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้จัดทำโครงการเพื่อที่จะส่งเสริมให้เกษตรกร หรือเยาวชนที่ทำการเกษตร ที่มีอายุระหว่าง 17 – 45 ปี ซึ่งถือว่าเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ หรือที่กรมส่งเสริมการเกษตร เรียกว่า Young Smart Farmer มาเข้าร่วมในโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรกลุ่มผู้นำด้านการเกษตร อบรมหลักสูตร Young Smart Farmer วัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรเหล่านี้ขึ้นมาทดแทนเกษตรกรรุ่นเก่า และสามารถเป็นต้นแบบให้กับเกษตรกรในรุ่นต่อไป ได้ โดยใช้หลักของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามความต้องการของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรทราบความต้องการของตนเอง พัฒนาการเรียนรู้จากสิ่งที่ตนเองทำอยู่ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง สร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน สร้างความเข้มแข็ง เตรียมความพร้อมสู่การเป็น Smart Farmer ต่อไป โดยมอบหมายให้ทุกจังหวัด ดำเนินการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ตามโครงการดังกล่าว สำหรับในพื้นที่ที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขต 6 จังหวัดเชียงใหม่ มีการดำเนินโครงการในพื้นที่รับผิดชอบอยู่ 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ(อบรมหลักสูตร Young Smart Farmer) จำนวน 208 ราย

จากความเป็นมาดังกล่าว เพื่อเป็นการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้มีความเป็นเลิศในด้านการเกษตร คือ สามารถที่จะทำการเกษตรให้ประสบความสำเร็จ เป็นต้นแบบในการทำการเกษตร และสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับคนอื่นที่สนใจได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในพื้นที่



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขต 6 จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมทั้งสิ้น 8 จังหวัด ซึ่งผลการวิจัยน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำผลจากการศึกษามาใช้พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่
2. เพื่อศึกษาการเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่
3. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจ ความรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรรุ่นใหม่ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer
5. เพื่อศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับการอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer โครงการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ยุวเกษตรกรสู่ความเป็นผู้นำด้านการเกษตร ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2557 ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเจาะจงตามจำนวนเป้าหมายที่กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดไว้ในโครงการฯ จังหวัดละ 25 ราย รวม 200 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด ประกอบด้วย 5 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่
- ตอนที่ 2 การเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่
- ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจ ความรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer
- ตอนที่ 4 ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเกษตรกรรุ่นใหม่ จากการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer
- ตอนที่ 5 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

2.1 การสร้างเครื่องมือ

2.1.1 ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยต่าง ๆ สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิด

2.1.2 การสร้างแบบสอบถามนำผลจากการศึกษาค้นคว้าตามข้อ 1 มากำหนดในการสร้างแบบสอบถาม

2.1.3 นำเครื่องมือที่จัดสร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบให้ความคิดเห็น

2.2 การทดสอบเครื่องมือ

ทำการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) และทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (reliability)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยัง 8 จังหวัด ที่ได้ดำเนิน โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรสู่ความเป็นผู้นำด้านการเกษตร (อบรมหลักสูตร Young Smart Farmer) ซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ โดยให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน Young Smart Farmer ของแต่ละจังหวัดแจกแบบสอบถามให้เกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดละ 25 ราย รวม 200 ราย และรวบรวมส่งคืนทางไปรษณีย์ โดยทำการเก็บข้อมูลหลังจากเสร็จสิ้นการอบรม ในช่วงเดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2558 รวมเป็นเวลา 2 เดือน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป และอธิบายลักษณะของข้อมูล โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยค่า t-test

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 31-35 ปี อายุเฉลี่ย 34.65 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส เกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าหนึ่งในสาม จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนค่าเฉลี่ยจำนวน 3.80 คนต่อครัวเรือน เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร และมีประสบการณ์ในการทำงานด้านอาชีพการเกษตร 5-8 ปี

2) สภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งใดๆ ในสังคม สำหรับการเป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพการเกษตร และการเข้ารับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ในปี 2557 เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ เคยได้รับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน โดยร้อยละ 72.5 ฝึกอบรมด้านการเกษตร และร้อยละ 7.0 ได้รับการฝึกอบรมด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านบัญชี และการตลาด

3) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีจำนวนแรงงานภายในครอบครัวเฉลี่ยจำนวน 2.58 คน ต่อครัวเรือน มีแรงงานจ้างในภาคการเกษตร เฉลี่ย 3.22 คน การถือครองที่ดิน พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าครึ่งมีการถือครองที่ดินน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ส่วนใหญ่มีพื้นที่เป็นของตนเอง โดยสองใน



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

สามเป็นโหนด รองลงมาเป็น สปก. 4 - 01 หนึ่งในสามของเกษตรกรรุ่นใหม่มีการเข้าพื้นที่ในการทำเกษตร และมีพื้นที่เช่าเฉลี่ย 14.33 ไร่ และมีเพียงส่วนน้อยที่ใช้พื้นที่อื่นๆ ในการทำการเกษตร ได้แก่ พื้นที่ของพ่อแม่ และพื้นที่ของญาติ เกษตรกรรุ่นใหม่มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 248,007.50 บาทต่อปี โดยมีรายได้ภาคเกษตรเฉลี่ย 183,543 บาทต่อปี รายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 63,984.00 บาทต่อปี และมีรายจ่ายภาคเกษตรเฉลี่ย 70,433.75 บาทต่อปี โดยเกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าครึ่ง ใช้เงินทุนของตนเองในการทำเกษตร สำหรับการกู้ยืมเงินจากแหล่งต่างๆ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า มีเพียงหนึ่งในสาม ที่ไม่มีการกู้ยืมเงิน แต่มากกว่าครึ่งของเกษตรกรรุ่นใหม่มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งต่างๆ โดยกู้ยืมเงินจาก ธกส. รองลงมากู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน/กลุ่มออมทรัพย์

2. การทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่

เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ทำนา รองลงมาปลูกพืชผัก ปลูกไม้ผล โดยรูปแบบการทำเกษตรส่วนใหญ่จะปลูกพืชเชิงเดี่ยว รองลงมาทำเกษตรผสมผสาน ทำเกษตรอินทรีย์ และทำเกษตรแบบวนเกษตร

3. การเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่

การเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเรียนรู้ด้านการเกษตรจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ โดยแบ่งลักษณะการเรียนรู้ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (1) การเรียนรู้แบบรายบุคคล พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเรียนรู้ในระดับมาก ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสอบถามจากผู้รู้ เกษตรตำบล และพ่อแม่ (2) การเรียนรู้แบบกลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีการเรียนรู้ในระดับมาก โดยการศึกษาดูงาน การฟังการบรรยายให้ความรู้จากวิทยากร สัมมนา การสาธิตจากวิทยากร การเข้ารับการอบรม และศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (3) การเรียนรู้แบบมวลชนในภาพรวม พบว่า มีการเรียนรู้แบบมวลชนอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้มีการเรียนรู้ในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ การเรียนรู้จากเอกสารแจกจากหน่วยงานต่างๆ และการเรียนรู้จากนิทรรศการ

4. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจ ความรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer

1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีความพึงพอใจในด้านหลักสูตรการอบรมมากที่สุด ได้แก่ การศึกษาดูงานในแปลง เกษตรกรต้นแบบ/แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร

2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับจากการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer ก่อนการอบรม พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับความรู้ในระดับน้อย โดยมีระดับความรู้ในระดับน้อย จำนวน 8 ประเด็น ได้แก่ การจัดการดิน การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงปลา การเพาะเห็ด การจัดการฟาร์ม การผลิตขยายและการใช้สารชีวภัณฑ์ การตลาด และการวิเคราะห์ SWOT แต่ หลังการอบรม พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับความรู้ในระดับมากทุกประเด็น

3) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้จากการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรรุ่นใหม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในระดับมาก โดยมีการนำความรู้ไปใช้ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตพืช/สัตว์/ประมง ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

5. ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเกษตรกรรุ่นใหม่ จากการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer

1) ระดับความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่ จากการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer พบว่า ก่อนการอบรม มีการเชื่อมโยงเครือข่าย อยู่ในระดับน้อย แต่ หลังการอบรม พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเชื่อมโยงเครือข่าย อยู่ในระดับมาก โดยมีการใช้ช่องทางการเชื่อมโยงเครือข่ายอยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ช่องทาง ได้แก่ ทาง Line ทางโทรศัพท์มือถือ/โทรศัพท์บ้าน ทาง facebook การประชุม และการเยี่ยมเยือน และมีการทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ อยู่ในระดับทุกกิจกรรม ได้แก่ การแลกเปลี่ยน/ซื้อ ขาย ปัจจัยการผลิต การนัดพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดตลาดนัดขายสินค้าร่วมกัน

2) ระดับความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ต่อกลุ่มเครือข่าย และการทำงานกับเจ้าหน้าที่ของเกษตรกรรุ่นใหม่ จากการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer พบว่า ก่อนการอบรม การเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ทั้งต่อตนเอง ต่อกลุ่มเครือข่าย และการทำงานกับเจ้าหน้าที่ ในภาพรวมมีระดับการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับปานกลาง แต่หลังจากการอบรม เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ในภาพรวม พบว่า มีระดับการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก ดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงต่อตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ เกิดความภูมิใจในอาชีพเกษตรกร เกิดความกระตือรือร้นในการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร 2) การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่มเครือข่ายอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ เกิดเพื่อนร่วมอุดมการณ์ในอาชีพ 3) การเปลี่ยนแปลงต่อการทำงานกับเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ มีเจตคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ มีความเข้าใจ และสนิทสนมกันมากขึ้น เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมเยียนและให้คำปรึกษา

6. ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

1) ปัญหาในการอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer ของเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยภาพรวมพบว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยังไม่มีการแลกเปลี่ยนกันเท่าที่ควร เกษตรกรรุ่นใหม่บางคนยังไม่กล้าแสดงออก ระยะเวลาฝึกอบรมสั้นเกินไป การเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเรียนแต่ด้านทฤษฎี ยังขาดการฝึกปฏิบัติจริง การเชื่อมโยงเครือข่ายยังไม่ต่อเนื่อง มีปัญหาเกี่ยวกับการที่เกษตรกรรุ่นใหม่บางรายไม่มีอีเมลล์ (e-mail), Line, เฟสบุ๊ก (facebook) บางครั้งไม่สามารถติดต่อกันได้ เนื่องจากในบางพื้นที่ไม่มีคลื่นโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต และเกษตรกรรุ่นใหม่ขาดความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ และการใช้อินเทอร์เน็ต

2) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยภาพรวมพบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่เสนอให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ตรงกับฤดูเพาะปลูกเพื่อจะได้ความรู้ทั้งในทางทฤษฎี และปฏิบัติ ควรมีการสนับสนุนให้ไปศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ทั้งในจังหวัด และต่างจังหวัด ควรเน้นการฝึกปฏิบัติให้มาก และให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการตลาดให้มากขึ้น เช่น การจัดตลาดนัดจำหน่ายผลผลิตเกษตรกรร่วมกัน และเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน และช่วยหาตลาดรองรับผลผลิตเกษตรกรของเกษตรกรรุ่นใหม่ และให้มีการสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ ปัจจัยด้านการเกษตร ให้แก่เกษตรกรรุ่นใหม่ด้วย



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

7. การทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ของเกษตรกรรุ่นใหม่เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับ และความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ก่อนและหลังการอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การทดสอบสมมติฐานใช้ค่า t-test เกี่ยวกับค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่เกษตรกรได้รับ เปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม หลักสูตร Young Smart Farmer

n = 200

ประเด็น	ก่อนการอบรม		หลังการอบรม		t-test	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	t-value	Sig.
ระดับความรู้ที่เกษตรกรได้รับในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่	2.30	0.746	3.84	0.752	-25.265	0.000**

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับการอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer ก่อนและหลังการฝึกอบรมมีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 2 การทดสอบสมมติฐานใช้ค่า t-test เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเกษตรกรรุ่นใหม่ในด้านการเชื่อมโยงเครือข่าย เปรียบเทียบระหว่างก่อนการและหลังการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer

n = 200

ประเด็นการเชื่อมโยงเครือข่าย	ก่อนการอบรม		หลังการอบรม		t-test	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	t-value	Sig.
1. ช่องทางการเชื่อมโยงเครือข่าย	2.14	0.315	3.54	0.409	-22.764	0.000**
2. กิจกรรมของเครือข่าย	1.75	0.064	3.56	0.113	-57.027	0.000**
รวม	2.00	0.318	3.54	0.329	-19.083	0.000**

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 , ** มีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่ ก่อนและหลังการอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer สรุปได้ว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีการเชื่อมโยงเครือข่ายก่อนและหลังการฝึกอบรมโดยรวมทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ ช่องทางการเชื่อมโยงเครือข่าย และกิจกรรมของเครือข่ายมีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ 0.01



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 3 การทดสอบสมมติฐานใช้ค่า t-test เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อตนเอง
กลุ่มเครือข่าย และการทำงานกับเจ้าหน้าที่ของเกษตรกรรุ่นใหม่เปรียบเทียบระหว่างก่อนการฝึกอบรม
และหลังการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer

n = 200

ประเด็นการเปลี่ยนแปลง จากการพัฒนา	ก่อนการอบรม		หลังการอบรม		t-test	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	t-value	Sig.
1. ต่อตนเอง	2.80	0.680	4.19	0.551	-23.967	0.000**
2. ต่อกลุ่มเครือข่าย	1.75	1.245	3.56	1.007	-29.614	0.000**
3. ต่อการทำงานกับเจ้าหน้าที่	2.99	0.697	4.26	0.661	-200.667	0.000**
รวม	2.51	0.874	4.00	0.739	-9.102	0.012*

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 , ** มีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของ
เกษตรกรรุ่นใหม่ ในด้านต่อตนเอง กลุ่มเครือข่าย และการทำงานกับเจ้าหน้าที่ ก่อนและหลังการอบรมหลักสูตร
Young Smart Farmer พบว่า มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย
อายุอยู่ระหว่าง 31-35 ปี อายุเฉลี่ย 34.65 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) ส่วน
ใหญ่ประกอบอาชีพทำ มีประสบการณ์ด้านการเกษตร 5 – 8 ปี สอดคล้องกับกิริติยา สวัสดิภาพ (2554, น. 217) ที่
ได้ทำการศึกษาพบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 37 – 53 ปี อายุเฉลี่ย 43.03 มีระดับการศึกษา
สูงสุดภาคบังคับ 12 ปี มีอาชีพหลักเป็นอาชีพเกษตรกรรม และสอดคล้องกับสำนักคิดตามและประเมินผลการ
อาชีวศึกษา (2555, น. 55) ที่ได้ทำการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 48.19 มี
ระหว่าง 31-40 ปี จากผลการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นเกษตรกรที่อายุน้อย แตกต่างกับ
เกษตรกรทั่วไปที่ส่วนใหญ่มีอายุมาก แต่พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาภาคพื้นฐาน จึงทำให้
สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ตลอดเวลาและสามารถที่จะพัฒนาให้เป็นผู้มีความเป็นเลิศด้านการเกษตรเพื่อที่จะสืบ
ทอดการทำอาชีพการเกษตรให้คงอยู่ต่อไปได้

1.2 สภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งใดๆ ใน
สังคม สำหรับการเป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันเกษตรกร พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่กว่าครึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร
สอดคล้องกับกิริติยา สวัสดิภาพ (2554, น. 217) ที่ได้ศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มอย่าง
น้อยหนึ่งกลุ่ม เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มที่ทำงานร่วมกันในพื้นที่ หรือเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ซึ่งการรวมกลุ่มมีข้อดี



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

หลายประการ เช่น เพื่อที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลดความเสี่ยงจากการที่จะเกิดปัญหาต่างๆ เช่น ราคาผลผลิตตกต่ำ หรือการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง

1.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าครึ่งมีการถือครองที่ดินน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ส่วนใหญ่มีพื้นที่เป็นของตนเอง โดยสองในสามถือครองที่ดินในรูปแบบเป็นโฉนดรองลงมา เป็น ส.ป.ก. 4 - 01 มีเพียงส่วนน้อยที่เช่าพื้นที่ หรือใช้พื้นที่อื่นๆ แต่ไม่สอดคล้องกับกิริติยา สวัสดิภาพ (2554, น. 205) ที่ได้ศึกษาพบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีพื้นที่ถือครองรวมเนื้อที่ 1-5 ไร่ เป็นพื้นที่ที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ส่วนใหญ่ไม่มีพื้นที่ของตนเอง และไม่มีพื้นที่เช่าจากบุคคลอื่น ซึ่งอาจเป็นเพราะการกำหนดคุณสมบัติของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะเข้าอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer ของกรมส่งเสริมการเกษตรที่กำหนดไว้ว่าต้องมีที่ดินทำการเกษตร จึงทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะเข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีพื้นที่เป็นของตนเอง แต่เกษตรกรรุ่นใหม่ที่กำลังศึกษา สวัสดิภาพ ทำการศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการจัดสรรพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน

2.การเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่

2.1 การเรียนรู้แบบรายบุคคล พบว่า มีการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสอบถามจากผู้รู้ พ่อแม่ และเกษตรกรตำบล สอดคล้องกับกิริติยา สวัสดิภาพ (2554, น.117) ที่ได้ทำการศึกษาพบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการรับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรมากที่สุดจากสื่อบุคคล ได้แก่ บุคคลในครอบครัว ปราชญ์เกษตร เพื่อนบ้าน เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ญาติ ซึ่งอาจเป็นเพราะการที่จะเริ่มทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ต้องเริ่มจากตนเอง คือ มีความสนใจ ความสนใจอยากจะทำ จึงเกิดการเรียนรู้ลงมือทดลองด้วยตนเอง ทั้งนี้บุคคลที่อยู่ใกล้ซิด คือ แหล่งความรู้ที่เป็นบุคคล ซึ่งสามารถสอบถาม และเรียนรู้ได้ง่ายและสะดวก เป็นการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น

2.2 การเรียนรู้แบบกลุ่ม พบว่า มีการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การศึกษาดูงาน สอดคล้องกับกิริติยา สวัสดิภาพ (2554, น. 117) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่พบว่า วิทยากรจากการอบรม สัมมนา ดูงาน เป็นสื่อบุคคลที่ดี ที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนรู้จากวิทยากร การสัมมนา หรือดูงานนั้น จะทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับฟังได้เห็นจริง ได้ลงมือปฏิบัติ และสามารถโต้ตอบกับวิทยากรซึ่งเป็นการสื่อสาร 2 ทาง ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าใจเรื่องต่างๆ ได้ง่าย

2.3 การเรียนรู้แบบมวลชน พบว่า มีการเรียนรู้แบบมวลชนจากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก จำนวน 2 แหล่ง ได้แก่ การเรียนรู้จากเอกสารแจกจากหน่วยงานต่างๆ และการเรียนรู้จากนิทรรศการ ส่วนแหล่งเรียนรู้จากโทรทัศน์ดาวเทียม วิทยุกระจายเสียง และวิทยุชุมชน มีการเรียนรู้ในระดับน้อย ซึ่งไม่สอดคล้องกับกิริติยา สวัสดิภาพ (2554, น. 117) ที่ได้ศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการรับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่ออื่นๆ มากที่สุด คือ โทรทัศน์ ภูมิ่อ หนังสือ และอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันเกษตรกรรุ่นใหม่สามารถเลือกแหล่งความรู้ที่เข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และมีความจำเพาะเจาะจงในเรื่องที่ตนเองสนใจมากกว่าที่จะมาเรียนรู้ทางโทรทัศน์ดาวเทียม วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุชุมชน ซึ่งมีความจำเพาะในเรื่องของเวลานำเสนอ และบางครั้งเรื่องที่น่าสนใจอาจจะไม่ใช่เรื่องที่เกษตรกรรุ่นใหม่สนใจ

3. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับการอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer พบว่า ก่อนการอบรม เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับความรู้ที่อยู่ในระดับน้อย แต่ หลังการอบรม พบว่า ใน



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ภาพรวมเกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับความรู้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรู้ด้านการปลูกพืช การจัดการดิน การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงปลา การเพาะเห็ด การจัดการฟาร์ม การผลิตขยายและการใช้สารชีวภัณฑ์ การตลาด และการวิเคราะห์ SWOT ซึ่งอาจเป็นเพราะเกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับการพัฒนาความรู้ในด้านต่างๆ จากวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญ นักปราชญ์ ผู้รู้ และสื่อการสอนต่างๆ จึงทำให้ได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมของ วิน เชื้อโพธิ์หัก (2537, น. 23) ได้กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่มีระบบซึ่งมุ่งหมายที่จะพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงานของบุคคล เช่น มีความคล่องแคล่ว ความสามารถในการแก้ปัญหา และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน เกิดแนวคิดใหม่ๆ และความชำนาญ

4. ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเกษตรกรรุ่นใหม่ จากการฝึกอบรมหลักสูตร

Young Smart Farmer

4.1 ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่ จากการศึกษา พบว่า ก่อนการอบรม มีการเชื่อมโยงเครือข่าย อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอยู่คนละพื้นที่ขาดความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสาร อินเทอร์เน็ต แต่ หลังการอบรม พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเชื่อมโยงเครือข่าย อยู่ในระดับมาก โดยมีการใช้ช่องทางการเชื่อมโยงเครือข่าย ได้แก่ ทาง Line ทั้งนี้อาจเพราะช่องทางดังกล่าวเป็นช่องทางที่สามารถติดต่อกันได้สะดวก รวดเร็ว และการทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า มีการแลกเปลี่ยน/ซื้อขายปัจจัยการผลิต อยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะเกษตรกรรุ่นใหม่มีโอกาสเจอเพื่อนร่วมอุดมการณ์เดียวกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน มีการติดต่อ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น

4.2 ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อตนเอง กลุ่มเครือข่าย และการทำงานกับเจ้าหน้าที่ของเกษตรกรรุ่นใหม่ จากการศึกษา พบว่า หลังจากการอบรม เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงต่อตนเอง พบว่า หลังการอบรมเกษตรกรรุ่นใหม่เกิดความรู้สึกในอาชีพเกษตรกร และเกิดความกระตือรือร้นในการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร ซึ่งอาจเป็นเพราะในการอบรมมีการปรับกระบวนการทัศน สร้างแรงจูงใจ แก่เกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะเข้าร่วมอบรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญ เพราะเมื่อเกษตรกรรู้สึกเกิดความภาคภูมิใจในอาชีพของตนเองแล้ว ก็จะส่งผลต่อการเรียนรู้ และพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อขับเคลื่อนการทำอาชีพเกษตรกรต่อไป

2) การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่มเครือข่าย พบว่า หลังการอบรม เกษตรกรรุ่นใหม่เกิดเพื่อนร่วมอุดมการณ์ในอาชีพ ซึ่งอาจเป็นเพราะการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart ทำให้เกษตรกรได้รู้จักกันและกัน จึงทำให้เกิดเพื่อนร่วมอุดมการณ์ในอาชีพ นอกจากนี้ยังมีการจัดทำทำเนียบรุ่น การสร้างเครือข่าย เพราะการที่จะทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความเข้มแข็ง และสามารถทำกิจกรรมด้านการเกษตรให้ประสบความสำเร็จนั้น การสร้างเครือข่ายเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะการรวมตัวเป็นเครือข่ายสามารถที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกเครือข่ายในด้านต่างๆ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมการเกษตรนั้นๆ ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อ้างถึงใน สุวิชา ทวีสุข และคณะ (2557, น.1) เกี่ยวกับเรื่องเครือข่ายว่า เป็นการประสานเชื่อมโยงระหว่างความร่วมมือของกลุ่มองค์กรที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน เพื่อเสริมพลังในการแก้ปัญหา หรือเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

3) การเปลี่ยนแปลงต่อการทำงานกับเจ้าหน้าที่ พบว่า หลังการอบรม เกษตรกรรุ่นใหม่มีเจตคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ มีความเข้าใจ สนับสนุนกันมากขึ้น เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมเยียนและให้คำปรึกษา ซึ่งอาจเป็นเพราะการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ไม่เพียงแต่เกษตรกรเท่านั้นที่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน แต่ยังเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ด้วย จึงทำให้มีความเข้าใจกันมากขึ้น และเจ้าหน้าที่สามารถช่วยส่งเสริมและสนับสนุนองค์ความรู้ และเรื่องอื่นๆ ได้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่

5. แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ สามารถสรุปแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ดังนี้

1. ด้านหลักสูตรการอบรม

1.1. ควรใช้วิธีการปรับกระบวนการทัศน์สร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้เห็นคุณค่าของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกร

1.2 หลักสูตรเนื้อหาการฝึกอบรม

- 1) เกษตรกรควรมีส่วนรวมในการกำหนดเนื้อหา เพื่อจะได้ตรงกับความต้องการ
- 2) ควรเพิ่มความรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น และวิธีการใช้ช่องทาง

อินเทอร์เน็ต เช่น line facebook

1.3 วิทยากร ควรจัดให้มีการบรรยาย และการสาธิตจากวิทยากร ปรารักษ์เกษตร ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ และควรเน้นให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีส่วนร่วม และฝึกปฏิบัติจริง

1.4 การศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ในแปลงเกษตรต้นแบบ แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร

2. ด้านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.1 ผลักดันให้แสดงความคิดเห็นในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ควรมีการละลายพฤติกรรม เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้เกิดความสนิทสนมกันมากขึ้น และกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

2.2 ระยะเวลาการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ควรเลือกจัดให้ตรงกับฤดูกาลที่มีการเพาะปลูก เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทั้งในทางทฤษฎี และฝึกปฏิบัติ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้มาก

3. ด้านการเชื่อมโยงเครือข่าย

3.1 ช่องทางการเชื่อมโยงเครือข่าย โดยการใช้ช่องทาง Social media ได้แก่ line facebook หรือติดต่อกันทางโทรศัพท์มือถือ/โทรศัพท์บ้าน

3.2 กิจกรรมของเครือข่าย การแลกเปลี่ยนซื้อขายปัจจัยการผลิตซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่ การเชื่อมโยงเครือข่ายในการตลาด เช่น การจัดตลาดนัดจำหน่ายสินค้าร่วมกันของเกษตรกรรุ่นใหม่

4. ด้านอื่นๆ

4.1 ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ ปัจจัยด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรรุ่นใหม่

4.2 ควรมีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดเกษตรกรรุ่นใหม่รุ่นต่อไป ขึ้นมา สืบทอดอาชีพเกษตรกร ได้อย่างภาคภูมิใจ และประสบความสำเร็จ ผู้การเป็น Smart Farmer ต่อไป



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

- 1) เกษตรกรรุ่นใหม่ควรมีการขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ อย่างต่อเนื่อง
- 2) ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ แก่เยาวชน เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนมีความรัก ภาคภูมิใจ เห็นความสำคัญ และสืบทอดอาชีพการเกษตรต่อไป

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

- 1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรให้การส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เช่น ให้ความรู้ด้านการเกษตรและเทคโนโลยี การตลาด โดยจัดให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร
- 2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรใช้ช่องทางการเชื่อมโยงเครือข่าย เช่น Line และ facebook ในการติดต่อประสานงาน และให้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรกับเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างแท้จริง

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนองค์ความรู้ วัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยการผลิต แก่เกษตรกรรุ่นใหม่
- 2) ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานของเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน เช่น การจัดงานมหกรรมแสดงและจำหน่ายสินค้าของเกษตรกรรุ่นใหม่

1.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรมีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเกษตรของ เกษตรกรรุ่นใหม่ ที่เป็น Young Smart Farmer ดันแบบ เพื่อให้สามารถพัฒนาเป็นแหล่งศึกษาคูณและถ่ายทอดความรู้
- 2) ควรมีการกำหนดนโยบายและแผนงานให้มีการดำเนิน โครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (อบรมหลักสูตร Young Smart Farmer) อย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นตัวแทนในการขับเคลื่อนการพัฒนากิจกรรมด้านการเกษตร และสืบทอดอาชีพการเกษตรต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับเรื่ององค์ความรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นต้นแบบ (Young Smart Farmer ดันแบบ) เพื่อเป็นแนวทางและเป็นต้นแบบในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นอื่นๆ ต่อไป

- 2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการดำเนินการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ในพื้นที่อื่น เช่น เกษตรกรรุ่นใหม่ภาคกลาง เกษตรกรรุ่นใหม่ภาคอีสาน และเกษตรกรรุ่นใหม่ภาคใต้ เนื่องจากมีความแตกต่างกันในเรื่องพื้นที่ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม เพื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกัน แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในแต่พื้นที่ต่อไป



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร.(2556). คู่มือการขับเคลื่อนนโยบาย Smart Farmer และ Smart Offocer. กรุงเทพฯ

กรมส่งเสริมการเกษตร.(2554). คู่มือการปฏิบัติงานโครงการประจำปี 2554 โครงการสร้างและพัฒนา

เกษตรกรรุ่นใหม่. กรุงเทพฯ

กิริติยา สวัสดิภาพ.(2554). ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาเพื่อการเกษตรพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

วิน เชื้อโพธิ์หัก.(2537). การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. โอเดียนสโตร์ กรุงเทพฯ

สำนักติดตามและประเมินผลการอาชีวศึกษา.(2555). รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการสร้างและพัฒนา

เกษตรกรรุ่นใหม่.สำนักคณะกรรมการอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ

สุวิชา ทวีสุข และคณะ.(2557). การจัดการกลุ่มและเครือข่าย .โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านเกษตรปลอดภัย

ด้วยกระบวนการเรียนรู้ผ่าน ICT ศูนย์จัดการทรัพยากรเพื่อท้องถิ่น (CRC)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

